

niety hanherelium
18/4/2007 uk

R a a s p o r i 1963

Lars Sjöberg

MUSEOVIRASTO/ RAKENNUSHISTORIAN OSASTO
Työselostus

Tutkija			Aika
Lars Sjöberg			1963
Paikkakunta	Kaup.osa/ Kylä	Kortteli/ Tila	Tontti
Tammisaari	Snappertuna	Raasepori	

Osoite

Tutkimuksen laatu

selvitys kaivaus- ja konservointitöistä linnanrauniossa 1963

Työselostus

selvitys kaivaus- ja konservointitöistä: päälinnan kehämuurin
jatkokorjaus- ja konservointityöt (itämuurin sisäpinta), kaivauk-
sia itäisen esilinnan eteläosassa.

6 s.

Löytöluettelo 2 s.

Lisä kesäraporttiin 2 s.

Löytöluettelo (suomeksi) 1 s.

Piirroksat

2 piirustusta(karttoja it. esilinnasta: pohjakaava ja poikki-
leikkaus).

Valokuvat

Muuta

Redogörelse för utgrävnings- och konserveringsarbeten på Raseborgs slottsruin sommaren 1963. Av fil. stud. Lars Siöberg.

Arbetena på Raseborg har i år sträckt sig över hela sommaren med början den 2 maj och är vid redogörelsens författande fortfarande igång.

De egentliga undersökningsarbetena har utförts under månaden 15 juli - 15 augusti av undertecknad, biträdd av ritaren Ove Paul och ritbiträdena Hans Paul och Gerhard Dürr.

Arbetsledare har liksom tidigare år varit byggmästare Helmer Rosenqvist. Murnings- och grävningsarbetet har utförts av muraren Mikael Wikholm, timmermannen Hjalmar Holmberg samt arbetarena Bergström, Algot Rönnblad och Hans Fagerlund.

Arbetet har för denna sommar koncentrerats till två uppgifter:

1. Fortsatta reparations- och konserveringsarbeten på huvudslottets ringmur, d.v.s. den återstående delen av östra murens insida.
2. Utgrävningar i östra förborgens södra del.
3. Provisoriskt besiktigande och tillvaratagande av de stockar som framkommit i dagen 250 meter norr om slottet.

4. TILLÄGG TILL SOMMARENS RAPPORT.

1. Huvudslottets östra mur.

Årets reparationsarbete är en direkt fortsättning av föregående års arbete att förnya huvudborgens yttermurar. Principerna vid utförandet har varit de samma som tidigare år.

Det parti som undersökts ligger mellan det år 1962 förnyade parti i söder och hörnet mot norra ringmuren i norr. Då nedre delen av murens ytskikt ansågs nog starkt, bortbröts det endast till nivån cirka +2.00 meter.

Vid bortbrytningen av ytskiktets lösa och felaktigt rekonstruerade murning kom den ursprungliga kärnan i dagen, där bruket skilde sig märkbart från de restaurerade delarnas bruk. Det ursprungliga bruket var hårt och gulaktigt i jämförelse med det senare grå.

Vid tidigare restaureringar hade dock vissa ursprungliga stenar från ytskiktet blivit kvar, särskilt i det nedre partiet.

Till skillnad från föregående år uppmättes ej ytskiktet före bortbrytningen, då det ju till största delen är rekonstruerat och lappat. Uppmätningar gjordes i stället av den nu blottade ursprungliga murkärnan. De ursprungliga ytstenarna är på ritningen markerade med kraftigare konturer.

Före nedbrytningen av ytterskiktet har muren noggrant fotograferrats.

De byggnadshistoriska iakttagelser som kunde göras var främst koncentrerade till det nedersta partiet, där ett anmärkningsvärt stort antal i regelrätt förband lagda tegel kom i dagen under det sekundära ytskiktet. Dessa tegel bör ha varit synliga åt det inåt borggården belägna rummet, vilket innebär att åtminstone en del av väggarna har varit uppförda av tegel. Murarna har fått en ny karaktär vid den stora restaureringen på 1890-talet genom användandet av mindre gråsten vid lappande av hål och rännor i murarna.

Dessa tegel kan ej ha varit enbart fyllnadsmassa i kärnmuren då de ju är murade i jämna skift och då de till stor del befinner sig bara ett tegelskift under ytan.

I nedre kanten av det bortbrutna ytmurverket framkom ett hål genom muren som tidigare varit förmurat. Det är i jämnhöjd med två bjälkhål i nivån +1.80, men skiljer sig från dessa genom sin storlek och sitt läge snett i muren. Mynningen mot inre borggården är ca 35 x 40 cm stor och är murad, liksom hålet i övrigt, av tre jämna skikt i tegel. Hålets riktning är nu inifrån sett nordöstlig men viker närmare yttermuren något åt öster, vilket kan vara en sekundär företeelse, tillkommen vid en tidigare restaurering av yttermuren.

Hålets tidigare funktion är svår att fastställa på grund av sitt höga läge, drygt 2 meter över n. v. marknivån.

Östra förborgen.

Årets utgrävning i östra förborgen är närmast en fortsättning av de utgrävnings- och schaktningsarbeten som redan på 1930-talet påbörjades, men avbröts av kriget. Av rapporterna från dessa år framgår att man då började en omfattande utgrävning av såväl östra som sydöstra förborgarna. Då sänkte man marknivån ett par meter, enligt uppgift av herr Wikholm som då var närvarande.

Av rapporterna framgår även att det västligaste partiet av östra borggården närmast huvudslottets murar då frilades. Årets omfattande men ej slutförda undersökning av östra förborgens södra del föranleddes av en till början begränsad uppgift, nämligen utforskandet av denna förborgs östra mur. På denna syntes på yttre sidan en delvis öppen valvkonstruktion. Därför upptogs ett schakt framför den synliga öppningen på yttre sidan av muren, ca 1,5 x 3 m stort. Vid grävningen framkom under det i tjocklek mycket va-

rierade torvlagret ett fyllnadslager av mursten, med anmärkningsvärt stort antal tegel, både hela och i skärvor, samt brukbitar och större slaggstycken. Detta lager torde vara utkört vid inre borggårdens rensning på 1890-talet, vilket styrkes av att några av teglen hade gula färgspår. Ett flertal golvtegelrester kunde även urskiljas i ett ljusare material, "Sandtegel". På ett skadat tegel framkom även en ristning, en början av en spiral.

Tegelformat:

30 x 15,5 x 8

27 x 15 x 11 golvtegel ? x 14,5 x 8,5

28 x 14 x 11

23,5 x 12,5 x 6,5

23,5 x 15,5 x 8,5

27,5 x 12 x 7,5

27 x 13 x 10,5

? x 17 x 17

Valvkonstruktionen i muren framträdde efter utsidans framgrävning rätt tydligt såsom ett portvalv. Av portens sidoposter märktes dock inga spår, tydligen beroende på att igenmurningen omsorgsfullt infogats i det övriga murverket. För att få reda på om det verkligen var fråga om en portöppning upptogs ett cirka 3 x 3 meter stort schakt på förborgsmurens inre sida, där den på ytersidan synliga konstruktionen även kom i dagen direkt under torven. Valvet var även här igenmurat, men ett hål hade brutits i fyllnadsmurverket, kanske i samband med 1930-talets utgrävningar. Under torvlagret följde genast ett fyllningslager bestående av mursten av olika storlekar, tegelbitar och tegelskärv, uppblandat med mylla, lera och bruk.

Detta lager var i sen tid omrört vilket bevisas av de moderna fynden, såsom tjärpapp, spik osv.

Fyllnadslagret fortsatte i denna grop närmare två meter och efter detta kom ett lerjordslager följt av ett tunt kollager. Under det

fragmentariska kollagret följde ett kulturlager som innehöll djurben i stora mängder samt några keramikskärvor av brunt och grönt gods med fin glasyr. På grund av den överhängande rasrisken kunde detta kulturlager inte genomgrävas.

Vid denna djupgrävning rakt igenom lagren påträffades kol och sot på och intill muren en halv meter nedanför torven, vilket fortsatte längs muren och nedåt fjärmade sig från muren över ett naturligt raslager av bruk. I detta raslager hittades kanonkulan, fynd nr.

För att kunna fortsätta utgrävningen framför valvbågen och klarlägga hur djupt muren sträcker sig under denna, utsträcktes arbetet till området söder och väster härom. Dessförinnan uppsattes profilerna A, B och C i ost-västlig riktning samt profilerna K och L i nord-sydlig riktning.

Därefter öppnades diken mellan profil A och B och mellan C och en tänkt linje någon meter norr därom.

Den stemmängd som framkom i det övre fyllningslagret och i det antagliga raslagret var så stort att plats måste beredas på borggården. Därför putsades de övre delarna av berget varvid det lösa jordlagret borttogs och området fotograferades innan stenar började uppstaplas.

Närmast den högre bergklack som reste sig några meter från borggårdens nordvästra hörn framkom eventuellt resterna av en mur bestående av bruk med några stenar i. Detta förmodade sockelparti till mur uppmättes ej och kan även vara tillfälligt bildat vid murningen av muren därovanför. Under torven där den förefanns följde i den södra delen hård sand och bruk däröver samt närmast vid ringmurens fot lera. Ett avtryck av en bredare planka fanns i bruket på mitten av det utgrävda området samt däromkring kolbitar, samma lager som redan tidigare framtagits.

Under profil A framkom utom torv, fyllningslager, kulturlager och sand eller morän, början till ett sotlager som under de övriga profilerna blev så mycket tydligare. Detta lager som på flera ställen hade ett rödgult jordlager under sig sträckte sig över nästan hela det östra partiet tydligt iakttagbart. Lutningen ner mot östra muren var ganska stark. Detta lager betecknar nog den nivå borggården hade vid dess slutgiltiga upphörande som boning. De stenlager som iaktogs däröver hade ingen klar varvning utan rasmassorna skiljde sig knappast från den påförda fyllningen. Då sotlagret framtagits och fotograferats upptogs ett dike mellan profil B och C. Här påträffades ett svartjordslager innehållande järnföremål såsom spikar, knivar, pilspetsar och oidentifierbara fragment av järn. Fynd nr. Under fyndlagret följde varvvis ^{ETT PAR} lerlager innehållande mer eller mindre bruk, skilda från varandra av ett brunt mullager innehållande förmultnat trä. Under lerlagren kom slutligen den kraftigt sluttande, ursprungliga leran. Närmast murgrunden var leran svår att iakttaga då vatten rusade in från norr. Där kunde dock en träpåle konstateras. En dryg halvmeter ovan denna påle syntes fast bruk på muren. I detta skede måste arbetena på borggården avbrytas sedan ytterligare berget framtagits i övre delen av grävningsschaktet.

Raseborg den 15 augusti 1963

Lars Sjöberg

3. Fynd av hakebössa och stockar vid dikesgrävning.

En märklig upptäckt gjorde lantbrukaren på Grönborgs f.d. torp lördagen den 20 juli 1963, då han skulle taga upp ett nytt dike i kanten på den sluttande åkern mot en bergsklack. Han använde då en traktor med schaktblad, som drog upp jorden ur diket och förde den med sig ut på åkern för att göra den jämnare. Då han observerade, att den mjuka leran innehöll ett flertal stockar avbröt han arbetet. C:a 5-6 meter ute på åkern hittade han den rostiga hakebössan, som släpats ut från bergskanten.

En första besiktning av området gjordes måndagen den 22 juli av undertecknad, då det kunde konstateras att det rörde sig om pålrader och stockar från knuttimrade hus.

Torsdagen den 25 juli besågs området tillsammans med statsantikvarie Kleve och intendent Drake. Då det konstaterades, att det aktuella området är belamrat med längs bergsklacken stående pålar, liknande de som finns i vallgraven vid slottet och i flera lager liggande stockar bland dem torv och näver, övertäcktes dessa i väntan på en utförlig undersökning. De av traktorn uppdragna stockarna forslades till ån för att invänta transport till Helsingfors för preparering. De tillvaratagna stockarna, som är byggtimmer från knuttimrade hus, har uppmätts och avritats av undertecknade (se ritning).

Åkern, som gränsar till arkeologisk kommissionsmark brukas nu av herr Wikholm, har tidigare saknat dike. Marken är som på kringliggande åker bemängd med tegelskärvor.

Som karta uppsattes en provisorisk skiss över området för att utvisa det ungefärliga läget.

Här följer en beskrivning över föremålen:

1. Hakebössa av järn. Upphittaren som ej genast anade att det var ett fornyfynd, hann knacka bort ett c:a 1-2 cm tjockt lager rost innan undertecknad fick se det.
2. Ett antal stockar:
en 239 cm lång på undersidan brandskadad stock med 3 urtag på översidan. Ändarna är sekundärt avhuggna ev. för befästringsarbeten ;

en 120 cm lång stock med ena sidan rundad, den andra bilad,
båda ändarna har hak för knuttimring;
en 100 cm lång stock med knut i ena ändan, den andra sekun-
därt avhuggen;
en 128 cm lång stock med ena sidan rund och knut i ena änd-
an. Den andra förstörd av väta;
tre stycken fragmentariska pålar, deras längd är 25 cm, 29
cm och 38 cm.

Viggbyholm den
30 september 1963
Lars Löberg

Tillägg till sommarens rapport.

Eftersom redogörelsen över årets verksamhet författades mot slutet av sommarens undersökningar har de sista dagarnas resultat ej kunnat komma med i föregående skildring, och kompletteras därför här nedan.

När grävningen avslutades den 15 augusti hade den södra delen av östra förborgen varit under utgrävning. Den högre belägna västra delen hade de frilagts, marknivån återfått sin ursprungliga sluttande nivå. Den östra på större djup befintliga delen av förborgen kunde inte grävas ut i sin helhet, utan endast ett provschakt gjordes för att utröna den ursprungliga marknivån och östra murens grundförhållanden. Därvid kunde fastställas att förborgen tidigare haft haft en så brant sluttning åt öster, att man med svårighet kan ha tagit sig rakt upp mot huvudborgens murar. Man kan anta att förborgen haft träkonstruktioner för inre kommunikation över den feta havsleran, som är ursprunglig mark, då rester av förmultnat trä fanns mellan de två nedre lerblandade kulturjordslagren. Detta är tydligt som ett mörkare smalt skickt på uppnättningsritningarna genom profil D och C. De olika kulturlagrens ålder är efter de nuvarande grävningarna svåra att datera. Dock torde det brandlager som skiljer kulturjorden från ovanliggande ras- och fyllningsmassor tillhöra 1500-talets mitt eller tiden för övergivandet av borgen. Under den förutvarande marknivån framkom i tornmuren mot norr ett ungefär 1 meter stort hål i muren under den nuvarande i sen tid rekonstruerade gluggen. Fyllningen som bestod av rasmassor täckte ett centimeter tjockt skikt svartjord i hålets botten. Tjärpapp bevisar dess senare igenfyllnad. Denna lösa fyllnad borttogs, varvid gluggens ursprungliga nedre kant troligen framkom. Från det lilla rummet under den nuvarande träbron inne i huvudborgen, har ett avlopp framkommit i den låga trappförsedda mur, som begränsar östra förborgen åt söder. Avloppets mynning är placerat nära hörnet mot det kvadratiske tornet och marken är där stensatt för att föra vatten runt tornets hörn. I samma låga mur kunde även en tydlig

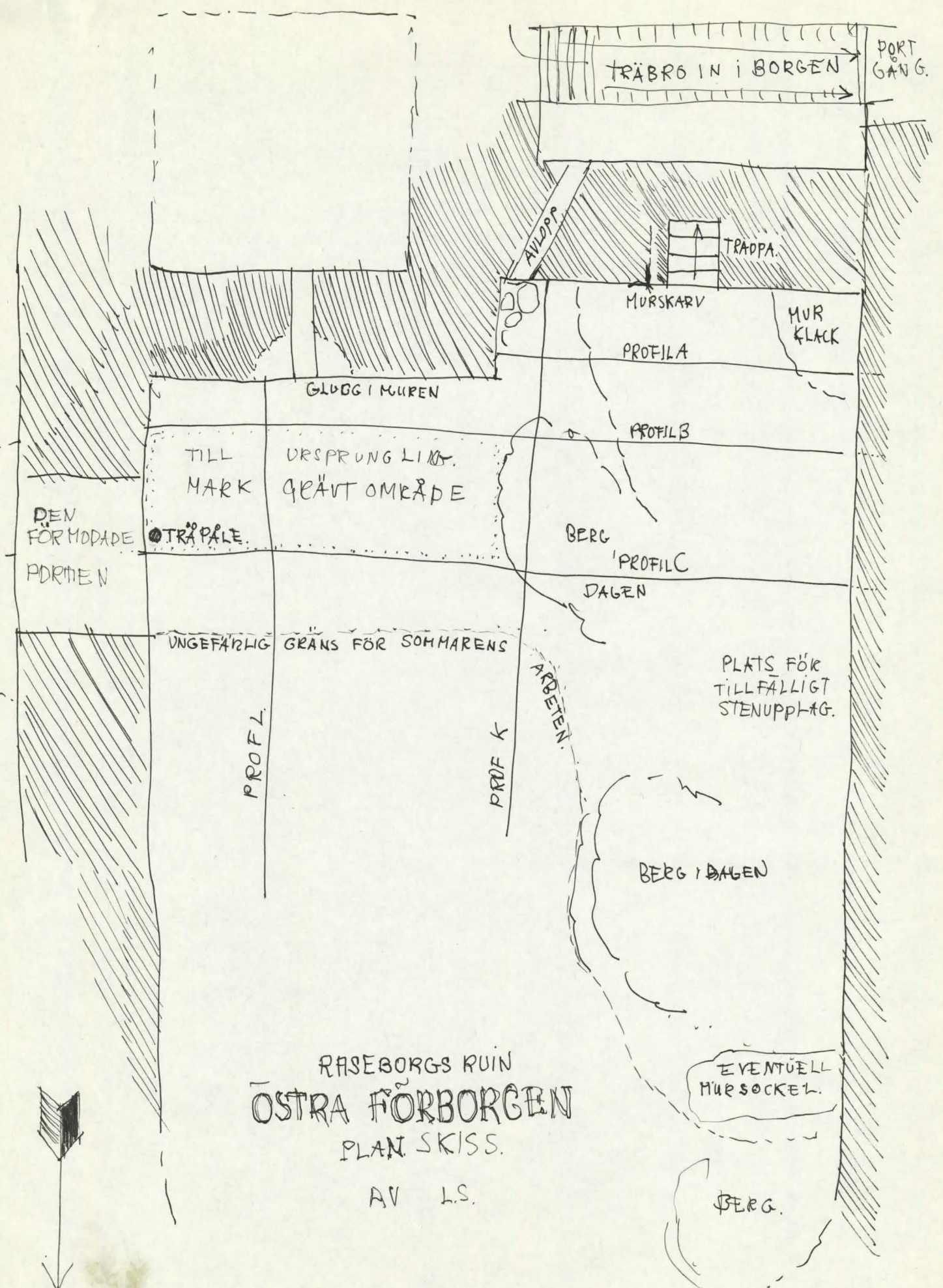
murskarv skönjas under stentrappans nedersta steg något öster därom. Murens västra parti ser ut att vara yngre än partiet öster om skarven, då grundförhållandena är olika. Den västra delen vilar direkt på moränsanden och vilar nederst ej i förband med det andra partiet. Då detta framkommit avbröts sommarens vackra och torra väder och förgämlade sommarens arbetsplats till en lervälling.

Viggbyholm den
30 september 1963
Lars Göberg

RAASEPORI LÖYTÖLUETTELO 1963

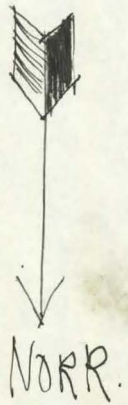
N:o	Kansallismuseo	Esine	Löytöpaikka
65079:5		Suustaladattava tyk- ki, rautaa. Pituus 270 mm, kannan halk. 70 mm, suun halk.ul- kopuolelta 50-53 mm, sisäpuolelta 30 mm.	Kaivaus 250 m linnan itä- puolella
:6		Rautanaula, nelikul- mainen kanta 19 x 19 mm	
:7		" " " " " 14 x 16 mm	
:8		" " , kanta 9 x 21 21 mm	
:9		Ruukuncappale, ulko- pinnassa kellanruskea lasitus	

FINNEN BANK

RASEBORGS RUIN
 ÖSTRA FÖRBOGGEN
 PLAN SKISS.

AV L.S.

C. 1:100

15. 8. 63

ÖSTRA FÖRBORGEN

HOT SÖDER AV L.S.

SEKTIONS SKISS

RASEBORGS RUIN

ÖSTER.

VÄSTER

